

Alte Drucke

APOLOGIA || FRANCISCI || MONTANI PRO SOCIETATE || IESV IN GALLIA. || CONTRA ANTONII ARNALDI || Aduocati Parisiensis Philippicam. || Ex Gallico in ...

Richeome, Louis

Cracoviae, 1597

Caput LIV.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-154864

dissentient aliarum ciuitatum indigenæ.

Secundus mos
 dus docendæ pi
 etatis.

Secundus modus, quem obseruant in recta institutione ad pietatem, est errorum correctio, eorum præcipuè, qui à malitia: Deinde doctrina Christiana, quam semel quot hebdomadibus explicant, item lectiones, quas in suis templis habent, & exhortationes in classibus aliquoties quouis anno. Neque inter docendum prætermittunt occasionem, quando se offert, redarguendi errores & vitia improborum & flagitiosorum hominum, demonstrandiq; præstantiam & veritatem religionis Catholicæ. Post timorè Dei, cultumq; Deo debitum, & venerationem calitum instillant tenellis istis ingeniis amorem, & obedientiam, quam debent superioribus spiritualibus & temporalibus, pastoribus, patribus, parentibus, benefactoribus, & maximè Principibus supremis & Magistratibus; constatque luce clariùs, Regum, Principum, procerũ & Rerumpub. imperatis & monitis nullos obsequentiores & magis morigeros inueniri, quàm qui ex Iesuitarum disciplina prodeunt, si ab aliis nõ perueriantur, neque aliorum abripiantur. Quo factum est, vt nullum sit regnum, Principatus & Respub. Catholica in Europa, vbi non fuerint fundata Collegia, recepta & approbata à Regibus & Magistratibus, ad quæ Collegia ipsimet Principes & Reipub. primores, semper miserunt suos liberos, & florem nobilitatis, vt isthic erudirentur, non tantum pietate, sed etiam virtute politica seu ciuili.

C A P V T LIV.

*Quanti fecerint Reges Gallie, & alii Principes
 Iesuitarum laborem & openam.*

FECIT hoc ex numero Regum Gallie Carolus IX. Rex, qui vnum ex intimis suis familiaribus, quem charissimum habebat, ad Collegium Parisiense literis bonisq; mori-

moribus instituendum, anno M. D. Lxviii. misit, qui non longo temporis interuallo tantos progressus fecit in modestia, & parendi, maioribusque morem gerendi studio; ut Rex, illo ex Collegij disciplina anno M. D. Lxx. educto & euocato, dixerit; Iesuitas non tantum in cathedra peritos esse Doctores explanandi liberalium artium honestissimas disciplinas, sed etiam egregios magistros formandæ, & ad virtutem instituendę nobilitatis.

Idem experimento didicerunt Gallię Principes, Regniq; Optimates, quibus iampridem vſitatum, filios, consanguineos, vel affines suos, tam Parisiensi, quàm aliis Gallię Collegiis, erudiendos committere, ita, ut aliquando tres quatuorue Principes, & quadringenti Nobiles ex præcipua Regni nobilitate vno in Collegio habitarent. Nihil dicam, quid aliis orbis terrarum locis Reges & Principes agant, tacitusq; præteribo florem illum nobilitatis, qui sub Iesuitarum disciplina ad omnem laudem efflorescit, in Polonia. Bohemia, Germania, Italia, Flandria, Lusitania, & Hispania, quam extremo loco posui, ne tibi mouerem stomachum. Nec verbum faciam de amore, quo Principes, Nobiles, & Magistratus Iesuitas complectuntur ex eo tempore, quo eos penitus cognouerunt, libensq; filebo etiam insignem illam utilitatem, quam regionibus illis Iesuitæ pariunt: mihi satis est de Gallia nostra dicere, & quidem si diuino beneficio Carolo *Caroli IX. de Iesuitis opinio.* Regi lucis vsura diuturnior obueneret, re ipsa erectis passim Collegiis, quæ iam animo designauerat, ostendisset; se vnicum Iesuitarum Collegium pluris facere, & pro Religionis & pro Regni amplificatione, quàm omnium munitissimam totius mundi arcem, seq; Iesuitas & pro subditis fidelissimis agnoscere, huiusq; Societatis incrementum ad gloriã quoque & maiestatem Regni & populi Gallicani pertinere: quod non ignorarunt supremæ Regni Curia & alij Regis administri

nistri, dum hac ipsa de caussa Societatē paternē semper sibi defendendam putarunt; cui opinioni & in Iesuitas amorī cōuenienter Dominus *du Sault*, Aduocatus generalis in Senatu Burdegalensi, cū à quodam interrogaretur, cur tanto studio Societatis patrocinium susciperet: *Quia, inquit, defendendo causam Domini mei, & eiusdem commoda ampliora reddo.*

Beneuolētia re-
gis Henrici in
Iesuitas.

Rex itēm, qui nuper vita functus, non minùs Iesuitas fovebat, quod in Polonia abundē declarauit, exiguo illo tempore, quo ibi vixit, Iesuitarum operā familiarissimē vsus, etiam eius quem tu à mortuis excitasti; vt fictitiā quandam epistolam in Hispaniam ferret, P. Claudii Matthæi, ita, vt tertio loco à se currum seu esse dum regium conscendere iuberet, & adhuc familiariùs utebatur Edmondo Augerio; nec voluit, vt Dominus Carolus, qui iam est Comes Aruerinæ, educaretur in alio Collegio Parisiis, quàm in Collegio Iesuitarum, in quo etiam Seminarium scholasticorum erexit, qui vocabantur *pauperes Regis*. Interuenit tamen ad extremum non parum incommodi: nam proiecto in Regnum hoc non ab Eride, sed potiùs à Dæmone suspicionum, discordiarum & calumniarum pomo, facta est mutatio & inclinatio voluntatum, quæ suaue pacis nectar nobis non attulit, sed acerbissimum illud acetum, Martisq; fel, quo nunc potamur; & nisi Deus nostri misereatur, adhuc potabimur. In hoc acetum & fel Caluini veneno mixtum intinxisti calamum & linguam tuam Arnalde, vt virulentissimis tuis calumniis Iesuitarum nomen & existimationem extingueres; qui tamen vel ob utilitates, quas in Gallicanam Rempub. conferunt, omnium præconiis & encomiis dignissimi meritò ab omnibus æquis rerum æstimatoribus iudicantur. Sed cū à te degenerare, aliamq; naturā induere nequeas, haud mirandum est, te ingenio tuo consentanea protulisse.

Præter virtutes suprà recensitas, sedulò commendant
Iesuitæ

Iesuite auditoribus suis modestiam & temperantiam, & præ cæteris humilitatem castitatis matrem, fundamentum & firmamentum omnium virtutum Christianarum, illiq; ætati & statui cumprimis necessariam. Nihil enim recti honestiq; limites citius transcendit, nihil celerius obliuione suiipius capitur, quàm iuuentus, meliori sanguine præferuida, consilii expers, affectionum & perturbationum æstu tumida: nec quidquam animum magis inflat, & cornua erigit, ex Apostoli sententia, quàm *scientia*, vel potius inanis quædam scientiæ opinio, quæ vel ex modico literarum gustu existit: neq; reperies, quod corpus magis mergat, quàm spiritus arrogantiae vento elatus. At Iesuite iuuentutem ad erroris huius cubilia & intima penetralia deducunt; demonstrant enim, omnem huius generis fastum & elationem aliunde nõ proficisci, quàm ex animo abiecto, etiamsi primo aspectu grande quid præ se ferre videatur; nec aliud esse, quàm tumorem quendam foemineum, & bullæ instar euanescere solitum, natum ex anima, spiritus diuini, iudicii & experientiæ vacua. Docent etiam, humilitatem animi infracti & excelsi nõ modò testem, sed & comitem esse; ac proinde illam exemplo & auctoritate filii Dei, Regis Regum suadent, vt legitimam sobolem veræ scientiæ, sicut è contrario arrogantia filia primogenita ignorantiae meritò appellatur. Nam vera scientia homini verè proponit & id, quod scit, & id, quod nescit: alioqui, non faceret verè scientem. Qui ergo id, quod nescit, vno quasi intuitu intuetur; is clarè videt, ignorantiam suam esse velut montem; scientiam, tanquam granum milij; seq; vbi rem aliquam scit, infinitas ignorare, thesaurumque scientiæ suæ admodum exiguum esse; quamuis vario rerum apparatu egregiè sit instructus. Ex hac cognitione sui discit quis, suis verisq; se præciis æstimare, suamque tenuitatem & imbecillitatem agnoscere, licet fortassis

aliorum iudicio habeatur valde cruditus. Ignorantia porro sui ipsius, mater est arrogantiae. His & similibus modis demonstrant Iesuitæ caput & originem virtutis huius & vitii: Illius quidem, ut appetatur: huius, ut fugiatur.

Tertius modus
tradendæ pietatis.

Tertius modus, quem faciendæ pietatis semente seruant, consistit non tam in verbis & exhortationibus, quàm in operibus & bonæ vitæ exemplis, qui modus docendæ virtutis pulcherrimus est: nam, ut quidam ait *exemplo facillimè iubetur*. Ut verò probem, Iesuitas præluere discipulis suis exemplo, & ad omne honestatis genus præpandere lucē, aliud non afferam, quàm eos esse Religiosos, & ut Religiosos officij sui memores. Hæc *Religiosi* appellatio hæreticis, fratribus tuis, inuisa est, imò abominabilis; sed Catholicorum mentibus, omnium virtutum quasi cōpendium quoddam subiicit. Quocirca cū Iesuitæ boni sint Religiosi, dubitare minimè licet, quin omnibus suis actionibus, colloquiis, congressibus familiaribus præire possint aliis ad virtutem, conuenienter suo instituto: Hinc eò etiam aptiores sunt iuuentutis Magistri, quò magis in eis pietas elucet, etiam si tribus prioribus boni præceptoris notis non ita excellerent. At cū & his & illa maximè præstent, meritò hic finio & concludo; Iesuitas tales esse Magistros & Doctores, quales optari solent & debent, ut iuuentus reddatur beata.

De Parisiensi de
creto in Iesuitas

Quamobrem refugite, si libet, ô Senatores, edictum vestrum, quo istos tam præstantes Magistros ex Gallia abire iubetis, ingenti damno Catholicæ iuuentutis, tam fidis institutoribus orbata. Ne, quæso, tantum gaudij adferatis hæreticis, cū Catholicorum nomine gloriemini: neque tantum mæroris Catholicis Gallis creetis, qui decretum hoc habent ictus, vel potiùs vulneris loco Catholicæ Religioni à Senatu inflicti, quod consequentibus annis, cum magis sanie

fanie intumuerit, notius etiam erit, magisq; ex absentia boni amissi, elucescet magnitudo presentis iacturæ. Ne iuratis, oro, vobis maculam, quæ apud omnes Christianos, qui iam nati, & qui nascentur, vestrum vestriq; Ordinis splendorem nota indelebili obscuret & dedecoret. Illi enim remoti ab odii caligine, & ab omni perturbatione, serenitatem animi obfuscante segregati, veritatem & innocentiam propius & penitius intuebuntur, dirisq; deuoebunt, omnes, quitantæ cladis auctores. Est Deus in cælis, hunc potius respectate, & vt Christiani timete. Vindicem habet oculum, nec obliuiscetur innocentum, sed iniurias illatas aliquando digna pœna cõpensabit. At quidam ex Iesuitarum Scholasticis conatus est Regem interficere. Ergone Iesuite præstare debebunt errata suorum discipulorum, etiam tunc, cum ipsis operam dare desierit, sicut iste desierat? At presumendum est, eum à Iesuitis ad hoc facinus instructum & impulsus. Ergone ex tenui vanæ præsumptionis vmbra, iudicium, imò Senatusconsultum adeò rigidum & seuerum formabis & scisces contra tam numerosum & tam longè lateq; patentem Religiosorum hominum Ordinem, cum ipse etiam scholasticus reus inter medios quæstionum & tormentorum terrores & cruciatus, Iesuitas omnes silentio suo absoluerit, insontesq; declararit? Et Ioannes Gueretius, Societatis Religiosus, Præceptor quondam illius Scholastici, & à vobis in suspicionem adductus, vestris etiam suffragiis absolutus est, abiens ex certamine crudelis quæstionis corpore mutilatus, & innocentie suæ lauro redimitus.

At docent, Reges posse interfici. Nunquam alicubi fuerunt hac dere suspecti, neque etiam in Gallia, nisi quando Arnaldus à Ministris edoctus, ex latibulis suis emerfit. Super sunt in Gallia multa millia eorum, qui Iesuitarum scholas frequentarunt, omnes testabuntur, talem doctrinam nunquam

An Iesuite la-
ere debeant er-
rata suorum di-
scipulorum.

An doceant
posse Reges in-
terfici.

quam ab illis traditam; & Arnaldus, qui vobis Assessoribus & Iudicibus Iesuitas in Iudicium vocauit, hocque crimen in tota sua actione potissimum vrsit, cum percurrisset totā Europam, Flandriam, Angliam, Lusitaniam, imò Peruanā quoque & Mexicanam prouincias, vbique inuestigans, inquirens, odoransque, non sine latratu, Ministrorumque, tanquam acuti nasi molossorum satellicio, vt exploraret, num quid confirmandę huic accusationi idoneum occurreret, tandem ad tribunal vestrum accessit, perorauit, exposuit omnia, conclusit, Iesuitas exterminandos esse. Quid apud vos effecit? Nihil penitus. Absolutis Iesuitis, vestroque silentio declarastis, quidquid afferebat, nihil aliud esse, quàm inanem verborum tinnitum. Quis modò de vobis toto terrarum orbe rumor spargetur, cum percrebuerit, Iesuitas à vobis damnatos, exilio mulctatos, quæstioni subiectos, equuleo tortos, denique laqueo & flamma enectos, idque ob tenuem suspicionem & præsumptionem, multoque inaniorem & leuiorem, quàm sint omnes fumi, quos ventofus iste, vel potius fumosus Aduocatus attulit? Condemnatis non modò Parisiis, sed per totam Galliam, & quid ad Bituricenses, Lugdunenses, Niuernenses, Billomenenses, Parisiensium delicta, posito etiam, quòd Parisienses deliquissent? *Omnes sunt iuuentutis corruptores, populi seductores, Regis & Reipub. hostes?* Hæc omnia Ministris suggerentibus, effutuerat in sua Inuectiua Arnaldus sine vlla probatione. Noluitis tunc fidem adhibere: cur postea credidistis? Idcircone, quia auctoritatis aliquid sibi conciliauit, quòd dixerit & scripserit innumeras imposturas? Potestne atrocior sententia ferri in eos, qui docent & discunt hæresin, magiam, atheismum, aut vnquam in illos lata est? Quando Ministri & Magistri hæreseos edictis huiusmodi ex Gallia abire iussi sunt?

Edicta

Edicta, quibus anno M. D. Lxxxvj. & M. D. Lxxxvij. hæretici ex Gallia amandabantur, concedebant illis semestre, ne tempore excluderentur, & ad deliberandum, quid facto opus esset, & ad facultates suas distrahendas, & in exteras regiones sine impedimento perferendas. At Religiosos intra quindecim dies, ex tota Gallia, & intra triduum suis ædibus excedere iubetis; fortunis omnibus & proventibus, imò libris etiam & bibliotheca fisco & ærario regio adjudicatis. Suntne Iesuitæ sine scelere sceleratiores Ministris hæreticis? quos non modò Gallie, sed & totæ terrarum orbis compertissimum est, totum mundum & Galliam seditionibus, bellisque intestinis turbasse, & propemodum ex ipsis fundamentis evertisse; Christianissimis Gallie Regibus perpetuas insidias tetendisse, & in omnibus Gallie partibus perduellionis suæ & immanitatis plus quam barbaricę, luxurię & impietatis vestigia & testimonia reliquisse, excogitatis in Regum perniciem mille technis; Catholicis, probisque viris crudelissimè passim cruciatis & trucidatis; urbibus, quas dolo & prodicione ceperant, direptis & vastatis; sacris Virginibus & Sæctimonialibus raptis, & per vim, summamque iniuriam violatis, tēplis, Monasteriis, altaribus exustis, eueris cõtaminatis, profanatis, sine fine & numero. An hæreticos, & quidē eiusmodi hæreticos, vos Iudices Catholici, maiori clementia & humanitate dignati estis, quam Iesuitas Religiosos, qui tantis laboribus & molestiis, imò sanguine etiam suo nihil aliud iam à triginta annis in Gallia agitant, quam debellare tales Gallie hostes, & resarcire clades, quas Reipub. & Religioni intulerunt? An non hoc vestro facto à vobis abalienastis omniū Catholicorum animos, qui in Gallia & alibi, non sine Gallie infamia sparsa per omnes Christianorum prouincias, quę Ordinem vestris sententiis damnatum amant, complectuntur, & quibuscunq;

licet beneuolentię argumentis fouent. Num fortè verum illud iam omnium sermone tritum, *Parlamentum Parisiense de-
fuisse iam esse Parisiis?*

Sed ad institutum redeat oratio : nam libellus supplex re iam confecta, sententięque perfecta, frustra & iuxta verbū vetus post festum offertur. Quemadmodum iuuentuti nihil melius & vtilius, parentibusq; & Catholicis Magistratibus nihil gratius & optatius accidit, quàm si eiusmodi Præceptores ludum aperiant, quibus filios suos, spem videlicet familiarum & vrbium instaurandarum, securè committant ; ita etiā dæmoni nihil tristius & molestius euenit, quàm si videat, per eiusmodi instrumenta regnum suum diripi & destrui; eosque, qui ex horum scholis in Gallia & alibi prodeunt, non nisi rarissimè ad hæresin desciscere, publicisq; functionibus occupari, & sæpè ipsum Reipub. clauum tenere. Hinc illę calumnię, criminationes, & horrida in Iesuitas mendacia : hinc coruos suos, Psittacos suos, suos Ministros & Arnaldos ad maledicendum & quiduis garriendum, insanisq; clamoribus diuulgandum excitat. Hinc nihil machinarū non adhibet & admoet, vt huiusmodi scholarum & Magistrorum felicem cursum intercitat, quod in omnium Collegiorum ædificatione & fundatione factum : miris enim molestiis semper exagitati sunt,

Cur Demon a-
deo in Iesuitas
seuiat.

C A P V T LV.

*Sperandum esse Iesuitas nunquam cessaturos à Iu-
uanda Republica Christiana.*

ERVVM fortassis hinc quispiam futuri metuens & incertus dixerit, præclaram istam Iesuitarum de omnibus bene merendi, præsertim de iuuenture voluntatem, eo usq; duntaxat duraturam, quoad opibus